

\*\*\*

## ПІСЛЯМОВА

Час розставляє всі крапки над «І». Напевно, той хто це сказав, мав рацію і спирався на власний досвід. Хоча, подекуди, життя вносить свої корективи.

Часто-густо, коли знаходиться час для саморефлексії, аналізу подій, що вже відбулись починаєш усвідомлювати, якою багатогранною є істина і який тернистий шлях до її досягнення. В цьому контексті яскравим прикладом є початок роботи над проблематикою Голокосту в Україні. Власна викладацька діяльність традиційно базувалася на програмових вимогах, де теми геноцидів, військових злочинів, злочинів проти людяності розглядалися побіжно, як ілюстрація до жакливого долі українського народу в минулому.

А потім семінари в Мукачеві, Алушті і, нарешті, на базі Меморіалу «Яд Вашем».

Аналізуючи подані у фахових виданнях статистичні дані, мало хто замислюється над тим, хто і що стоїть за цими страхітливими цифрами. Семінар в Мукачеві дав можливість усвідомити, що є історична пам'ять і наскільки важливим є її збереження. Проте, коли співвідносиш реалії сьогодення, душу охоплює туга і смуток. Звучить пафосно? Можливо для когось. А коли це внутрішнє почуття... В Алушті вже був певний досвід роботи з контроверсійної проблематики, певні сформовані погляди. І знову внутрішній колапс. Слухаючи, оцінюючи, усвідомлюючи, приходиш до висновку, що це лише початок і до повної структурованої картини ще далеко. Адже ти отримав лише складові частини мозаїчного полотна. І одразу питання: «А чи всі частини?»

І от «Яд Вашем». Дні напруженої роботи, внутрішніх переживань, хаотичний рій думок, що намагаються набути структурованого вигляду за всіма правилами логістики, але не можуть із-за дикості суті явища. Проте саме тут розрізнені частини починають складатися у загальну картину. І виникає нове питання «Як з цим жити?»

Одразу хочу визначитись. Їдучи до Єрусалима, особисто для мене, було важливо усвідомити вивчення проблематики Голокосту у трьох площинах: науковій, методичній та просвітницькій. В Меморіалі «Яд Вашем» я мав таку можливість. При всіх варіаціях, науковий аспект, на мою думку, був представлений на найвищому рівні. І не тільки тому, що я, як викладач з периферії, не чув лекцій поважних спеціалістів. Вразила чіткість і структурованість у підборі і подачі матеріалу (відсутність «лишньої балаканини»), усвідомлення важливості того, про що йдеться, а головне, виваженість і науковість у висновках. Наприклад, лектори Іріт Абрамскі, Ілля Лур'є, Михайло Вайскопф спонукали поглянути на природу антисемітизму з інших, незвичних для української шкільної освітянської традиції ракурсів і шукати його коріння не у XVII – XX ст., а набагато далі.

Живучи у християнській традиції, рідко звертаєш увагу на глибинний аналіз інших релігій. Тому досить важливим «відкриттям» стали лекції доктора Зеєва Дашевського, де розглядалися особливості іудейської традиції як основи для майбутніх світових релігій. Досить пізнавальною була можливість простежити науковий підхід при використанні візуальних джерел (кінематографічних творів, спогадів, творів живопису) на лекціях Ноа Сігал, Лізи Давидович, Зої Копельман і те, як лектори вміло визначали необхідні акценти, вільно оперуючи наявним матеріалом.

Не менш цікавим був методичний аспект. Перше, що викликало захоплення, це структурованість у плануванні роботи семінару. А саме, продуманість розстановки лекційного матеріалу, коли кожен попередній день роботи закладав основу для наступного.

Безперечно, для мене, як шкільного учителя важливим було побачити і краще познайомитися з методикою розгляду та подачі контроверсійних та сензитивних питань. В цьому контексті показовими стали лекції Арона Шнеєра, Зої Копельман, Іріт Абрамски та інших лекторів, які стоячи на націоналістичних позиціях, тактовно і толерантно ставилися

до, подекуди, протилежних думок учасників семінару, але в той же час вміло спрямовували дискусію у потрібне русло, щоб донести головні, на їхню думку, аспекти проблематики Голокосту.

Різницю між побаченим в «Яд Вашем» та українськими реаліями особливо відчутно, коли аналізуєш комеморативну політику Ізраїлю по вшануванню Катастрофи. Окрім унікальності архітектури, змістової наповненості та символізму Меморіалу «Яд Вашем» вартим уваги є просвітницька діяльність останнього. Адже кількість учасників різноманітних конференцій та семінарів, простих відвідувачів, учнів шкіл та військовослужбовців досить красномовна. Саме це яскравий приклад по реальному, а не декларативному збереженню національної пам'яті народу, підхід, який варто застосовувати і тут, на нашій землі, якщо ми хочемо зберегти себе і дійсно розбудувати демократичну правову державу.

Скажу відверто, я не належу до когорти осіб, що перебуваючи за кордоном, співають хвалебні оди побаченому. Я люблю країну, в якій живу. Проте, напевно, необхідно побачити цю землю, ближче познайомитися з життям цього народу, щоб наблизитися до розуміння деяких істин. Під час перебування на Святій Землі мені здалося, що цьому народу притаманні «ощадлива працьовитість» і непереборна жага до життя. Безперечно, це моє суб'єктивне бачення, але тільки цим я можу пояснити квітучі куточки серед пустелі.

Історія не є абстрактним процесом, який проходить повз нас і відбувається незалежно від нашої волі. Кожен, будучи особистістю, свідомо чи несвідомо реалізуючи своє покликання, вносить самобутній штрих до загальної палітри полотна, що зветься історією людства. І від кожного з нас залежить, яким буде це полотно в його динамічному розвитку. Адже тільки ми несемо відповідальність за те, що робимо. Саме цю думку я усвідомив, працюючи на семінарі в «Яд Вашем». Звичайно, вона не нова, але коли ти починаєш жити з нею, світ починає набувати інших обрисів і кожен життєвий та професійний крок набуває глибинного підтексту.

*Руслан Чалабієв, вчитель,  
м. Канів, Канівська ООШ I-III ступенів № 3*